

LA VEU DE CATALUNYA

SETMANARI POPULAR

PRO ARIS ET FOCIS

REDACCIÓ:

Duch de la Victoria, número 9, 2.^{on}

ADMINISTRACIÓ:

Dormitori de Sant Francesch, núm. 5.

Sumari: Les reformes de Cuba, per Lluís Durán y Ventosa.—Apólech, (poesia) per J. Ruyra.—Recorts y escenes del Tyrol. (Fragment de una conferencia,) per Joaquim Cabot y Rovira.—Tot l' any, (poesia) per F. Girbal Jaume.—Lo dimoni musich. (Rondalla de la Alta Bretanya,) per la traducció: Franar.—Moviment Regionalista.—Llibres y periódichs.—Dietari del Principat.—Notes curioses, per Ramon N. Comas.—BOTILLETÍ SETMANAL: Santoral.—Efemerides.—Fires.—Festes majors.

LES REFORMES DE CUBA

Lo Govern del senyor Cánovas ha publicat ja lo projecte de reformes de la administració de Cuba, que ha sortit en la *Gaceta* acompanyat d' un decret passantlo al Concell d' Estat pera que informés sobre ell, ja que no 's limita á desenrotllar la ley de 15 de Mars 1895, sinó que la amplla ab un criteri tant expansiu y radical, que 'n fa una ley completament nova.

Los judicis emesos sobre 'l projecte han sigut molt variats y contradictoris: però la major part adolexen de superficials, quan no son faltats en absolut de criteri bo ó dolent, respecte á la qüestió de Cuba. Los principals personatges de Madrid, lo mateix que 'ls periódichs de *mayor circulación*, han fet lo que tants crítichs literaris que tot ho adoben ó *reventen* ab solemnitat é infules de sabi, y se troben incapaços de donar una opinió sobre una obra qualsevol que 'ls hi presentin, respecte de la que no hagin sentit may cap judici de ningú: casi tots los polítichs y periódichs de Madrid, d' aquestos que á *provincies* encara hi ha qui te per oráculos, han fet un paper verdaderament ridícol sortint ab vulgaritats sense nom apropósit de les reformes, demostrant no comprendre gens ni sos inconvenients ni ses ventatges, y ensenyant, ab sos prejudicis, sa ignorancia de les qüestions colonials.

En realitat, lo projecte del senyor Cánovas es una obra importantíssima que merexeria un estudi molt més complert del que pot cabre en un article pera LA VEU DE CATALUNYA, en lo que tenim de limitarnos á indicar los punts de vista.

Potser es, pera 'l catalanisme, lo més interessant d' aquestos, la nova orientació de política colonial que ha adoptat en son projecte 'l senyor Cánovas del Castillo. Sigui 'l que vullgui lo judici que 'l projecte merexi, la obra del President del Govern suposa una rectificació de son criteri, que no era simplement seu, sinó que era 'l

criteri nacional castellá. La política assimilista queda abandonada, probablement pera sempre; lo senyor Cánovas entra més ó menos de plé en l' autonomisme. L' antich sistema que 's considerava sistema colonial espanyol de regir á les colonies, en tot lo possible, com á provincies de la Metròpoli, ha quedat ja com una curiositat històrica: En Cánovas regoneix que les isles de Cuba y de Puerto-Rico tenen una personalitat propia, aspiracions y vida diferents que 'ls restants territoris espanyols, y, per lo mateix, les hi dona un sistema administratiu més ó menos bo, però propi d' elles, dotantles d' organismes importantíssims, desconeguts en les restants comarques espanyoles, y fins donantleshi en sa vida administrativa, una intervenció que moltes d' aquestes en vá demanen de molt temps á aquesta part.

Per la nostra part nos hauríam alegrat molt més y hauríam tingut per més profitós pera tots, que 'l cambi de criteri d' En Cánovas hagués obehit á conviccions personalíssimes, fruyt de sos estudis dels progressos de la ciencia política y de les necessitats dels pobles, que no pas que 'l hagi fet obligat per les circumstancies y á conseqüència de son convenciment de la casi ineficacia de la política purament guerrera, y de la neecessitat d' acabar com més aviat mellor una guerra que está causant la ruina d' Espanya; però hagi sigut per lo que hagi volgut, sempre es lo cert que als dos anys de guerra, un home com En Cánovas ha tingut de decidirse á adoptar la política que ab una conseqüència y constancia tant notables ha sostingut lo catalanisme, y que qui sap, si hauria donat mellors resultats, á haverla aplicat, com aquest demanava, avans de que la insurrecció prengués tant increment.

De totes maneres lo catalanisme pot donarse per satisfet de que 'n Cánovas hagi cambiat en aquest sentit lo seu criteri; prova induptable de lo previsor que aquell havia sigut. Aquesta con-

cessió, per altra part, d'una autonomia més o menys complerta a Cuba, destruint tota la tradició política castellana, es molt significativa per a totes les regions espanyoles qui demanen concessions autonòmiques; rompuda la tradició, no hi podrà haver motiu per a negar a regions que ho demanin pacífica y legalment, lo que 's concedeix a Cuba, al mitg d'una guerra d'estermini y d'odi a Espanya.

En quant al valor del projecte, hi ha que examinarlo detingudament per a poguer dir per ahon flaqueja y quines concessions merexen tota mena d'elogis. Hi ha en ell de tot; algunes bases se limiten a una descentralisació, estenent a Cuba facultats de que, en part, ja disfruten anàlechs organismes de la Península; altres enclouen una verdadera implantació del sistema autonòmic, creant organismes especials per a les Antilles, ab facultats extenses, y quin lleal exercici podria satisfer, en bona part, los desitgs dels cubans. Alguna base, completament nova en lleys donades a Madrid, es altament significativa, y encare que poch radical, dexaria per ara ben contents a moltes regions, com la que 's refereix a les condicions dels empleats; altres, fins son, teòricament, una exageració del principi autonomista, de que 'n Cánovas podia prescindir, y resultarien en la pràctica, molt perjudicials a Catalunya, com és lo dret del Concili d'Administració de fixar los aranzels.

Tot en tot adoleix lo projecte de falta de sistema: la seva sola lectura demostra que es producte d'una transacció, al menos d'una transacció mental de 'n Cánovas, entre les seves idees y 'l nou plan que ara te. En molts punts podia, ab menos desconfiança, estendre més les atribucions de Cuba; en cambi, podia procurar salvar los interessos de la producció peninsular, sense més que alegar, com inherent a la sobeïria, lo dret de cuydar de quant se refereix al comerç exterior. Per altra part, té també com a molt defectuós lo projecte, l'haver dexat importantíssims caps per lligar; hi ha un punt sobre tot, en que 's poden crear gravíssimes dificultats, com es lo de si te de pesar sobre 'l tresor antillà o 'l de la Península lo Deute de la guerra, punt realment difícil de decidir, però que convenia dexar resolt.

Lo projecte del senyor Cánovas fa l'efecte d'un cambi de política que hauria pogut ser molt profitós en temps normal y avans de la guerra. Los defectes que te, ab lo temps podrien ésser subsanats; noves lleys podrien estendre les atribucions dels nous organismes, arribant a una autonomia verdadera, garantia de la llibertat de la isla. Que 'l projecte es un gran pas cap a aquesta autonomia, es indubtable: però 'ls passos

d'aquesta naturalesa, de resultats casi segurs en temps de pau, son molt més problemàtics quan hi ha una guerra encesa, y ab probabilitats de poguerse allargar molt.

¿Contribuirán les reformes a la pau? Difícil es dirho, per més que s'ha de creure poch o molt en son efecte atractiu. Nosaltres creyem que publicades, y després portades llealment a la pràctica, y no donades com definitives, sinó com un pas cap a reformes més radicals, haurien pogut evitar la guerra; avuy tot depén del verdader estat de la insurrecció, que a Espanya no coneixem, y de la actitud que 'ls Estats Units vulguin guardar. Si 'ls insurrectes se cansen de la guerra y a la opinió cubana li inspira confiança lo nou sistema, y 'ls Estats Units se donen per satisfets ab lo que obtenen, podem tenir esperances de próxima pau; en altre cas, haurém de seguir deplorant que a Madrid s'hagin recordat tant tart de que havien equivocat lo sistema colonial.

LLUIS DURÁN Y VENTOSA.

APÓLECH

*Sobre 'l modo d' escriure una paraula
tres gramàtics disputen ab passió.*

*Quiscun, dant cops de puny
a una maciça taula,*

pretén imposá als altres sa opinió.

*Suats com forners y enrogallats com feres,
criden a un bart, qui passa, a son concell.*

*El bart escrigué 'l mot
de totes tres maneres,*

y sempre en els seus versos era bell.

J. RUYRA.

RECORTS Y ESCENES DEL TYROL

(Fragment d'una conferència.)

Allí, com a casa, vaig trobar-me que feyen processons; y encare que no van vestides ab lo boato y sumptuositat que la riquesa y 'ls elements oficials, propis de una gran ciutat, confeccionen, produhexen una impressió més grandiosa y commovent. Serà per l'escenari ahon se desentrotllen; serà per la bona fé que les presideix; serà per la sinceritat que les anima; serà per la honradesa, per la senzillesa de la gent que les integra, mes, lo cert es que may he vist cap espectacle religiós organitzat pels homes ahon aquestos quedessen més sacrificats, més petits, més eclipsats, ja que sa personalitat, fins lo seu bulto, desapareixien en certs moments, com per art de tramoya y un se quedava gosant d'una aparició que, ni somniada, podria combinar-se tant mística, tant vaga, tant ideal, ni tant poemàtica.

M'explicaré: a una hora d'Innsbruck y cap a llevant, montanya amunt, fins a mil metres sobre 'l nivell de la mar y arracerat per boscos centenaris, se troba Igls, dominant la amplíssima vall del Inn; la vall que tancan unes serralades feréstegues, sempre nevades, sempre vehines

del cel, que imposen respecte, com l'imposaria la contemplació de una colla de jayos ben sapats, curtits de pell, farrenys y blanchs de cabells que fessen la sardana entorn de un prat. Igl's es lo que se'n diu un poblet de quatre cases, tant petitoy, que ni dona feyna per un capellà. No obstant, te la seva Iglesia, guarnida y enflocada com les millors de nostra Andalusia; ab lo seu campanar punxagut com una llança, y lo seu cementiri al vol, rialler com una fexa ahon crexen alhora creus y flors, ahon lo mateix hi piulen los aucells que hi ploren les families; ahon ab la matexa tranquil·litat hi juga á tomballons la maynada, que hi pasturen les gallines.

Donchs aquell poble, aquella Iglesia, aquell campanar y 'l tal cementiri s'empolaynen d'alló millor pera celebrar la festa del Corpus.

Arribat lo dia s'enramen los carrers; s'engarlanden portals y finestres, gelosies y balcon, graners y porxos; pel campanar, teulats y entenes s'arrien mil banderes; s'omplen de flors les tombes y 'ls altars; surten á lluhir reliquiaries, credences y llanties de plata y, desde 'l clarejar, tritlleguen les campanes, esclaten les bombardes (instalades per bateries al mitg dels camps), campà 'l bestiar per allà ahon vol; bufen los de la xaranga, s'acoblen los del somatent; la gent s'axiribeix, y tothom, ben mudat, surt de casa, guayta 'l cel, ab alegría si fa bo y arrufant lo nás si amenassa mal temps, y tira cap á la Iglesia ahon á les vuyt comensa la funció.

Enguany lo dia va llevarse molt ventat y lleganyós, mes á les vuyt la Iglesia era plena y 'ls qui no hi cabien s'apiñaven fora 'l portal y bon xich més enllá. Sortí 'l capellà (aquell que no tenint prou feyna á Igl's regenta per meytat una altra parroquia un quart mes avall, la de Will, repartint la seva persona per festes alternades, entre la una y l'altra) á oficiat, revestit de puntes, sedes y brodats d'or; y á toth de campana, comensá la missa entre núvols d'incens, pampallugueig de llums, gemeichs d'orga, canturies de noyes, xiu xiu d'oracions, y bau de gent á dintre; mentres á fora 'l somatent, format, engegava de tant en tant una tanda de descargues anunciant ab lo seu retró, que 'l vent prenia y escampava fins á esmortuhirse per tota la encontrada, lo curs de la cerimonia.

Mentres la celebració del ofici caygué un ruxat que inquietá la concurrència, temerosa de que la pluja no li permetria completar la festa ab la tradicional processó que cueteja entre cases y s'esmuny entre 'ls sembrats, camps y praderies fins á resseguir totes les Creus terminals del poble.

Exint de missa hi hagué una estona de duptes. Tothom mirava al cel com suplicant que ab un cop de vent escombrés aquella nuvolada per un parell d'hores; s'establí un va y vé de recados entre 'l carrer y la sagristia; l'ansia y la contrarietat se pintaven en totes les cares y ningú gosava moures del entorn de la Iglesia. Semblava, talment, un axám de pollets esporuguits que temessen dexar la escalfor de la lloca.

Al fi, presumint que 'l vent aguantaria la pluja, se decidí organisar la processó; millor dit, la processó se organís per ella matexa, comensant á caminar; y, ab ella, tothom se posá en moviment. Obrien la comitiva 'ls ganfanons y la creu, com á casa nostra; seguien totes les noyes de la rodalia, desde les més xiques á les més grans, vestides de blanch y coronades ab flors del camp; venien les casades ab sos trajos de núvia y ses diademes de tarongina y continuaven després les mares, les avies y les velles, lluhint joyes y robes de familia, ab gran luxó de devantals y barrets, ja de vellut, ja de seda, brodats d'or, argent y llanticueles, sempre negres y ab espléndides cintes que 'l vent feya voleyar. Fins aquí tot eren dones, (bella colla, rica y fina de color, pera temptar lo pinzell d'en Mas y Fontdevila.) Ara

venia la xaranga uniformada, presidida per l'alcalde portant banda y porra á tall de tambor major y dirigida pel mestre d'estudi, y desseguida la colla armada del somatent, (un piquet de trenta homes ab sos corresponents gastadors y 'l seu capitá) calats sos barrets, que duyen enflocats á qui més podia de flors, cintes y plomes. Darrera d'aquest element, diguemne oficial, caminava 'l grupo de baylets, joves y demés homes inscrits en les germandats (bona collecció de tipos pera recreyar lo gust d'en Graner), quines banderes croxien y brandaven desafiant la ventada, tots barret en má, aparellats, y passant lo rosari; y finalment quatre escolanets y sagristans fent costat al sacerdot que, sota tállem, passejava triomfadora la Ostia santa perpel·lejant com un estel, més brillant y més encés que la custodia. Tancaven la marxa dos carrabiners vestits de gala y tota la demés gent sobrerera en compacte agrupació.

Axis, ab aquesta formació, ab tal ordre y sense altra lluminaria que la claror mate d'aquell dia rúfol, la processó aná fent lo seu curs acompanyada de cants, resos y músiques apagades pel vent y contemplada per mol tpochs espectadors, de segur tant forasters com jo mateix.

Allí es costúm tradicional que tot lo poble fassi corteig á Nostre Senyor; per axó s'abandonen les cases, portes obertes, y, al fi de que lo pas de la processó no quedi tan desayrat, s'esposen en los balcon, portals y finestres totes les estampes y quadros de sants é imatges religioses que hi ha á les cases, les quals, al contemplar ab ses cares de públich inanimat la custodia, queden benehides per tot l'any.

Finalment y ab calma solemne lo cap de la processó tocá al primer terme, quedant com encallada, s'obriren magestuosament los rengles d'acompanyants y pel carrer que dexaren obert avansá 'l sacerdot, portant la custodia, fins á disposarla en 'l altar que, ab mata y garbes de flors camperoles, s'havia guarnit voltant l'arbre d'una Creu termenal.

¡Quin moment d'emoció més gran fou llavors! Lo vent, com obehint á la voluntat d'aquells bons feligresos, havia anat esfilagarsant la atapahida nuvolada que ja era prima, prima y dexava filtrar una llum tébia que comensava á encendre 'ls colors y á donar vibració als cossos; y, per moments, se vegé com aquell paysatge, avans encantat, s'animava, accentuava sos relleus y guanyava calitat fins al instant en que, tothom agenollat y acotades les testes, lo sacerdot prengué la custodia pera benehir la gent y ses llars, los camps, los boscos y les cullites. Al punt de la benedicció, y mentres la custodia anava pujant, pujant, nos semblá que s'engrandia, s'engrandia, y que sos raigs s'anaven encenent, y estenentse y pujant més y més fins á fugir de les mans del sacerdot y, emportada per les darres boyres, la vegerem arribar al cel y clavar-se allí pera confondre's ab lo sol radiant y enlluernador que aparexia.

Realment quedarem enlluernats y confosos, puix la naturalesa al sentir la carícia d'aquells raigs vivificadors despertá de sopte, entonant un himne de vida primaveral ab tota la força de sos pulmons.

Instantáneament escoltàrem un axordament de veus; reflets d'aucells, cants de guatilles, xiscles d'aloses, crits de tudons, aletejar de corbs, xerichs de grills y cigales, rondinar mil insectes, bels d'ovelles, brandeig de esquelles, gemechs de badells, potejar d'eugues, lladruchs de gossos... sentirem arrelar les llevors, florir les branques, esclatar les poncelles, engrexarse l'erba, granar les espigues, plorar resina 'ls pins, desglossar les neus, revenir les fonts... vegerem la terra amararse de llums, colors y fantasies, espavilar-se 'ls sembrats, estarrufarse 'ls prats, redressarse 'ls boscos, arracerarse les boyres, y aprop del cel, ja blau y estreninyat, apareixer les montanyes, aquella sardana de jayos, de blanca cabellera, la testa descoberta... y mentres-

tant l'home, arraulit, com ubriacat per los perfums del espectacle, sentintse rey de tot alló, però un rey avassallat qui reclamava ajuda á la música, á la pólvora y á les campanes, pera fer sentir sa veu en aquell concertant indescriptible.

¡Qué es hermós tot lo creat! ¡Cóm imposa la naturalesa quan cantal! En moments semblants no es estrany que l'home 's quedi petit y atorollat. La criatura atreta per lo Criador s'adona de la seva insignificancia. La inteligencia esmaperduda al escoltar aquelles veus, resó de lo misteriós y de lo etern, tanca sos ulls escrutadors y no te més remey que esclamar «Crech en Deu, pare, tot poderós, Senyor de Cels y Terra.»

La processó torná á caminar y á cada Creu de terme, á cada nova benedicció, acompanyada de música, repichs de campanes, incens y escopetades, los ulls del esperit sentiren la imposició del mateix símbol; mentres los de la cara seguien gosant del quadro que l'artista divi y omnipotent havia compost ab una riquesa infinita de matisos, tons, notes y armonies y quin efecte panorámich aparexia més pintoresch, més viu, més calent, més palpitant, més vibrador, més brillant, més poétich, á mida que la atmósfera se purificava y que 'l sol, guanyant força, l' embolcallava amorós ab son finíssim vel de llum daurada. ¡Alló fou la apoteóssis més sublim que 's puga veure de la Ostia santa; alló fou l'acte més grandió d'adoració que la naturalesa pot rendir al cos y á la sanch del seu Criador! Acte al que l'home contribuía sumís, acotant son cap plé d'orgulls y miseries, obrint ses potencies á la Fe y enmatlleuant al foch y al bronze ses veus retronadores.

Després d'aquesta descripció me sembla inútil insistir sobre l'esperit religiós dels tyrolesos y sobre lo seu caràcter devot y tradicional.

Ullades de passada les belleses naturals del pays que seguirem volguts y respectats de tothom sense por de pèrdrens, puix fins en las boscuries y montanyes que no hi ha camí fet vos guien com mans amigues les capelletes dels *via-crucis* ó unes faxes de colors pintades en los rochs y soques; apuntades ses magnífiques condicions climatològiques, apreciada la hombría de be, la educació y la senzillés dels seus habitants y coneguda la integritat casi primitiva dels sentiments d'amor á la patria y d'amor á la fe que son los únichs que fan als pobles grans, respectats y lliures, no puch menos de preguntarvos, si los recorts y escenes que vos he comunicat vos han fet simpátich lo Tyrol... Sí? Donchs encare hi ha una rahó de més: lo cantor dels Alpes la dona; ja que allí, com á Catalunya

Del cim de la montanya, una gran alé de vida
s'escorra, ab los torrents, cap á la vall florida,
portant, des de 'ls pastors als fills de la ciutat,
ab sa sentor agrosa, enérgica y salvatge
un desitg de poder, á força de coratge,
alcançar algún dia la Santa Llivertat.

JOAQUÍM CABOT Y ROVIRA.

Febrer de 1897.

TOT L'ANY

(Íntimes.)

FEBRER

Lo fullatge frondós de les arbredes,
ab les nits del hivern, llargues y fredes,
ha caygut, corsecat;

pels camps, ni una rosella, ni una espiga;
no canta la cigala; la formiga
en son cau s'ha tancat.

Per darrera 'l balcó veig ab tristesa
eix paysatge endolat que m'fa feresa
recordant els istius;
per la volta del cel que ab pena miro,
ni una oreneta atravessantla oviro:
ja no hi ha aucells, ni nius.

Lo jorn es curt y trist; á les vesprades
les boyres van baxant, agombolades,
escursant l'horizó;
lo sol, en aqueix temps no dura gayre;
tot just s'ha post lo sol, ja glassa l'ayre;
s'adorm tota remò.

Los arbres del camí, sechs y cendrosos,
se destacan altíssims, silenciosos,
regaliman de gel;
y al lluny de tot, prenent formes estranyes,
confontentse ab los núvols, les montanyes
s'axecan fins al cel.

Tot es gris, tot es fret, tot fa tristesa,
tot cau y es vell en la naturalesa,
tot se glassa, tot mor...

Mes, son recort no 's mor: viu y palpita,
é idolatrat com may, potent s'agita,
nodrintse del meu cor.

Y á través de la boyra vespertina,
sens por del vent qu'empeny y 's remolina,
y á través de la neu,
junt ab el pensament mon cor se posa,
y vola cap á tu, y 't veu y gosa...
ey l'heu?... ¡parlam del teu!

F. GIRBAL JAUME.

LO DIMONI MUSICH

(Rondalla de la Alta Bretanya).

Me 'n vaig á contarvos una historia que me la esplicá 'l meu avi: va passar quan ell era jove—d'axó ja n'han una fredat d'anys—peró no li hauriau pas fet jurar que la cosa era ben certa, per rahó de que ell no hi era quan diu que esdevingué.

Axó era abans de la gran Revolució: un vespre hi havia molta reunió de gent en una masía no gayre lluny del poble de Vaurenou: en aquella casa s'hi passaven vetlles, y, allavores, la gent hi acudia ab més afició que no pas ara, perque no hi havien tantes tabernes y cafetots. Ab axó, molta gent del poble y una pila de les cases de pagés vehines, eren vinguts á la masía d'En Pere Jaulot, un home trempat, qui tenia una colla de noyes ben rebedores y fresques, y que, per acabarho d'adobar, havia dit que, com que la anyada de pomes havia sigut hona, no faria anar escassa la sidra.

Era la vesprada de Totsants, y, tot fent cada hu la seva feyna, los minyons y les minyones se les havien que era un gust; els aficionats comptaven histories d'ánimes del altre mon ó llegendes de bruxes de la antigor; de tant en tant, l'amo de la masía feya voltar escudelles plenes de gustosa sidra y ell mateix se 'n anava al celler á ompiir en la bota la guerra, quan era gayre escolada. La reunió estava tant animada, que valdament si ningú feya esment de la trista solemnitat del lendemá; més aviat semblava que 's pensessin ésser en lo temps alegre de Nadal ó de Pasqua, que allavores eren les époques de les grans festasses.

Quan lo rellotge picá les nou, tothom estava més á punt de divertir-se que de fer feyna; y, havent proposat un dels més joves, armar una balleruga, gayre be tots los presents se feren de la seva banda. Solament los vells y les bones dones arronsaren les espatlles, en senyal de serne mal contents.

—Ja us hi heu ben pensat? feu una vella, á ballar la vesprada de Totsants, la vigilia del dia que 's va en processó al cementiri á pregar sobre la fossa dels difunts?...

—Creyeume, digué un de la colla, dexemse de morts; la seva festa no es fins demá. Quan ells eren vius, be sabien arreplegar les bones estones que 'ls passaven, y no poden pas desapropiar que fassém com ells.

—Sí, sí, va cridar la jovenalla, ballém!

—Peró, saltá un padrinet, ¿cóu ballareu si no teniu musica? Unes balles sense gayta ó violi son tant tristes com una festa sense campana.

—Si no hi ha altre destorb que aquest, digué 'l minyó que havia proposat la ballada, jo m'encarrego de trobar un músich; la vila no es pas lluny, y ahir encara hi havia en Matalí que 'ns va fer saltar de bon ayre; me sembla que voldrá venir, sobre tot dihentli que hi ha reunió alegroya, bona sidra y alguns quartets á guanyar. Si En Matalí 'm desprecia, aniré á trobá En Tual, un dels millors violinistes que hi ha d'aquí fins á Vitré. Espereume una estona, y vos portaré un musich, mal que fos el dimoni en persona.

El minyó sortí de la masía, y se 'n aná cap á la vila, no pas per la carretera, que, per les darreres pluges, era tota fangosa y plena de bassals, sinó per la dressera que passa entre les margenades plantades d'arbres y 'ls conreus. Caminava á pas llarch, tot xiulant una canço y anava á pujar el marge del tercer camp, quan va sentir les notes d'un violí que tocava un ayre dels més balladors que may hagués sentit.

—Vetaquí, pensá 'l minyó, que no 'm caldrá

pas anar gayre lluny, perque aquí hi ha un musicayre que s'atansa, y no sembla pas que patexi de mal humor.

Fentse aquestes reflexions, anava tirant endavant, y com que 'l violinista se 'n venia pe 'l mateix cantó, no tardaren á encararse. La nit, que era molt fosca, no dexava veure la fesomia del tocador.

—¿Que ets En Matalí?

—No; soch un passa-volant que segueixo 'l pays pera guanyarme la vida.

—Teniu ayres de ser molt trempat y ben dispost.

—Si, digué 'l violinista, no tinch pas gayre génit de capficarme.

—Donchs axis no 'm direu pas que no d'arribarvos aquest vespre a la masía d'En Pere Jaulot, que es á un tret de bala d'aquí ahon som. Allá hi ha una guapa reunió, bona sidra, y jovent que no 'n voldría d'altre sinó que un bon tacayre com vos volgués ferlos bellugar les cames.

—Sempre estich á punt de servir als bons viuidors que 'm demanen, y perdoneume la vanitat de creurem capás de fer dançar als fadrins y á les noyes tant be com qualsevol hi hagi.

A la arribada del musicayre, la gent de la vetllada, armaren gran enrenou. Tothom s'afanyá á arreconar los mobles del mitg de la cuyna, y al cap de poca estona, minyons y minyones saltaven com uns esbojarrats. Els vells y les bones dones s'estaven escalfantse al voltant de la llar.

Lo musicayre s'havia posat al peu d'ells, d'esquena: tocava abafició y, de tant en tant, pera marcar mes be 'ls punts, ó be pera indicar lo comensament de les figures, cridava fent entusiasmes exclamacions, que, tant y més que les notes del violí, semblaven engrescar als balladors.

—Miréu, va dir una noyeta á la seva mare, qui la tenia á la falda, miréu: el músich del violí te un peu com el del nostre gall.

La bona dona s'adoná que la criatura deya la veritat. Li digué que callés, y, sense fer remor, exí de la casa, com si anés á veure 'l temps que feya. Y se 'n correu cap á la rectoria, ahon explicá que 'l dimoni disfressat de músich feya ballar al jovent en la masía d'En Pere Jaulot.

El capellá 's revestí lo sobrepellís y la estola prengué aygua beneyta y un salpasser, y al cap d'un xich arribava á la masía.

La dança era allavores al bell punt, y ni 'ls fadrins ni les noyes no tenien ayre d'estar gens cansats; el músich anava rasant ab 'l arquet sense ni bufar. S'havia apartat de la llar, posantse al peu de la porta, que era oberta.

Al entrar al barri, 'l capellà anà talment de puntetes que ningú 's donà compte de sa arribada, y axís pogué tirar la estola al coll del músich, qui al acte mateix parà de tocar, posantse á renegar com un gat quan l' escalden. Al mateix temps, reprengué sa forma de dimoni, ab ses banyes de boch, la seva cua llarga, ses ales de rata-pinyada y ses mans d' urpes de ganxo.

—Tu me la has feta bona, capellà, digué 'l dimoni; si no més haguessis tardat mitja hora, tota aquesta colla de gent era meva, perquè hauria caygut la mitja nit.

—Estich molt recontent, Satanás, d' haver estat á temps de ferte mal, y á privarte de pendrem als meus parroquians. Y corre á fugir de ací, ó sino te aspergexo ab aygua beneyta.

—Traume la estola que m' has posat al coll y que m crema, y t prometo que fugiré per la xemeneya.

Al acte que 'l capellà li hagué tret del coll la estola, el dimoni correu cap á la xemeneya, y desaparegué, fent una fressa com un cap de vent; va fer caure alguns pedres de dalt de tot, y 's diu que may ningú les hi ha pogut tornar á posar.

Per la traducció: FRANAR.

MOVIMENT REGIONALISTA

ESPANYA

Catalunya.—Dimecres inaugurá 'l nostre distingit company Enrich Prat de la Riba lo torn de conferencies anunciat pera 'l present curs en l' Ateneu Barcelonés, tractant de «Lo fet de les nacionalitats».

En Prat segueix les tradicions positivistes del esperit catalá, y les segueix aplicanthi estudis forts y un dó notable d' analitzar é induhir.

En lo testimoni del enteniment humá tramés per los escriptors des de 'ls temps més llunyans, amplificat y fet més patent en juristes y filòlechs y en les múltiples escoles dels moderns sociologistes, ha anat trobant En Prat els diferents elements quina síntesis espressa la diferencia específica de la entitat social Nació. La esposició d' aquest procés, intercalada ab reflexions crítiques d' alta volada, y acabant ab una garbosa y convincent aplicació á Catalunya, constituí la conferencia d' En Prat de la Riba, la que produí en l' auditori, que de gom á gom omplia la sala del Ateneu, impressió fonda, tant llaussangera pera 'l talent de nostre company com pera les idees de que es propagandista ilustradíssim.

No hi ha que dir que En Prat de la Riba parlá en llengua catalana, demostrant axís de passada, que 'l catalá s' adopta perfectament y hasta superiorment á les fórmules del pensament modern.

—Ab assistència d' un nombrós auditori y de molts representants de societats y periódichs catalans, tingué lloch la sessió inaugural del present curs de la *Associació Popular Regionalista*, lo dia 6 d' aquest mes.

En ella, després de llegides les adhesions rebudes, lo Secretari D. Joseph M.ª Monfort, llegí la memoria dels treballs portats á cap per *La Popular*, en son segon curs d'

existencia, fent de pas atinades consideracions sobre les principals campanyes, sobre tot en lo referent á la darrera vergassada que 'ns ha dat lo centralisme en la qüestió de les quintes.

Lo President, En Lluís Marsans, llegí després l' acostumat discurs d' obertura, en lo que, havent apuntat l' avenç cada dia més visible del catalanisme, recomanà se procurés una sòlida organització, pera poder entrar de plé, dintre 'l camp de la propaganda activa, única que pot desvetllar al poble catalá pera portarlo á la reconquesta de la anyorada llibertat de Catalunya.

D. Joseph Morera y Borés tancá la sessió ab un parlament de gracies, encaminat á demostrar los perjudicis que causa 'l centralisme á nostra terra y á recomanar se seguexi usant de tots los medis pera propagar nostres ideals.

Tots quants prengueren part en la sessió, obtingueren calurosos aplaudiments del auditori.

—En los tres darrers dies del mes que en la iglesia de Canet de Mar se dedicá al Sagrat Cor de Jesús, hi predicá lo P. Maresma de la Companyia de Jesús, qui al començar lo sermó del primer dia, manifestá que 's serviria de la llengua castellana per volguerho axís algunes de les senyores de la Associació que sufragava la festa, y que ho feya saber, perque ell l' hauria fet en catalá, per creure que 'l llenguatge del pays es lo més propi pera treure millors fruits de la predicació religiosa.

—Lo dijous passat, se representá en lo teatre de la societat *La Granada*, de Gracia, lo nou drama de 'n Guimerá «Terra baxa» que fou admirablement interpretat. L' auditori fou nombrosíssim y 'ls aplaudiments sovintejaren. Lo distingit autor fou cridat á les taules un gran nombre de vegades pera rebre 'ls aplausos y aclamacions del auditori.

—Divendres fou donada per N' Esteve Sunyol, en la sala de cátedres del Ateneu Barcelonés, la segona de les conferencies catalanes d' aquest curs. Explicá En Sunyol, de paraula y gráficamente, los sistemes orográfich é hidrográfich de Catalunya, induhintne les comarques naturals, y assenyalant les grans divisions departamentals que poden considerarshi, decantantse á favor de la base de la hidrografia que motiva quatre parts. La concurrencia, després de seguir ab molta atenció les explicacions del conferenciante, li demostrá ab abundants aplausos lo complagut que 'n quedava.

—Estampat ab gust esquisit en *L' Avenç*, hem rebut un exemplar de *La Fada*, «drama lírich en un acte, musica d' Enrich Morera». El text del poemeta escrit en vers catalá per En J. Massó y Torrents, porta una traducció en francès. Agraphim l' obsequi y parlarém de la obra.

—Lo dia 5 del mes que som, lo *Centre Excursionista de Catalunya* celebrá la festa inaugural del present curs ab una solemne sessió, á la que assistiren representants de les societats catalanistes y un nombrosíssim auditori.

Lo secretari D. Jaume Massó y Torrents, llegí la memoria dels treballs portats á cap per lo *Centre* durant lo passat any, que en res desmereix de la importancia que s' ha guanyat per sa acreditada activitat en lo llarch temps que compta d' existencia.

D. Lluís Marián Vidal, president de la associació, llegí després lo discurs d' obertura que tracta de «La Montanya catalana», plé de bellesa d' estil, y abundós en conexements científichs y manifestacions de bon patriotisme, que 'l fan un treball digne del lloch y de la ocasió en que fou llegit.

ESTRANGER

Bélgica.—Continuém l' extracte de la discussió sobre 'l projecte de lley Coremans-de Vriendt:

En la sessió del dia 4, parlà En Bara, lo conegut ex-ministre, y s'oposà de valent al projecte de llei, refent la majoria d'arguments que hem ja tractat.

En la sessió del dia 5, En Dupont presenta una petició de 33 membres del tribunal d'apelació de Bruseles demanant al Senat que, per interés nacional, no voti 'l projecte.

En Le Jeune (ex-ministre de Justícia) proposa una esmena al article 1.er de la llei, en exos termes:

»Tota orde reyal, donada en execució d'una llei, contindrà al costat del text francès de la llei un text flandés d'aquesta llei.

»La llei será promulgada en francès y en flandés.»

Aquesta proposició es enviada á la comissió de justícia, ab les adheissions d'En Bara (ex-ministre) y d'En Dupont, qui diu que la comissió dictaminará dins 3 hores. Mentrestant continua la discussió, repetintse 'ls arguments ja exposats.

En Charles considera la llei sense importància pera 'ls flandesos, vexatoria pera 'ls walons y perillosa pera la nacionalitat belga.

Lo Dr. Lefebvre diu que no pot votar á favor de la llei; però recomana als walons que aprenguin lo flandés y preconisa 'ls matrimonis entre flandesos y walons.

En Lejeune-Vincent reconeix la llegitimitat de certes reivindicacions del flandésisme, però diu que n'hi han algunes d'infantils, y que d'aquestes es lo projecte que s'està discutint.

En Naegelmackers lo considera un medi segur de portar als walons al estrém y de conduhir á una escisió qui será una desgracia pera la Bèlgica.

En Picard nega les dificultats pràctiques que s'han aduhit com inconvenients del projecte. Invoca la opinió d'un advocat de Berna, publicista y juriconsult suis, qui considera la inteligencia multilingüe dels jutges, sos compatriotes, com un aventatge pera la interpretació del text de les lleis. També fa constar que en la Holanda los códechs bilingües, anteriors al monolingüe actual, tenen encara un gran valor.

En Bara diu que açó no te cap importància. Possehir los dos textos será molt útil, diguém que sí, però ab la condició de que sien compresos. Se cita la Suissa, 'l Canadà. Excepcions. La regla es lo que succeheix en los payssos grans. ¿Es que la Flandres francesa se plany de que 'l text francès sia l'únic oficial?...

En Finet: «Tampoch se quexen los alsacians».

En aquest punt se dona comunicació al Senat de que la comissió de justícia, per 7 vots contra 5, rebutjá la esmena d'En Le Jeune.

En Begerem, Ministre de la Justícia, pren la paraula, y, entre altres coses diu: Lo senador Montefiore-Levi, qui's negava á votar un text flandés que no entén, en la llei electoral, va votar lo text flandés força complicat del jurament dels escrutadors. (Esclamacions).

En Dupont, parlant en nom de la minoria de la comissió de justícia defensa la esmena conciliadora d'En Le-Jeune, y prega al Senat que la accepti pera evitar una situació grave, perillosa pera 'l pays, es á dir, la separació administrativa de la qual les sessions actuals foren lo punt de partida.

En Van-Vreckem, en nom de la majoria de la matexa comissió, diu que la esmena Le-Jeune, no portaria cap cambi sensible al règimen actual. Fora, en realitat, l'enderrocament de la llei, congriantse ab son rebutjament un llevat de discòrdia.

En Janson s'esforça en demostrar que la esmena dona als flandesos satisfaccions lleítimes y considerables. No més, deu, se prescindeix d'una disposició de la llei Coremans, de la relativa al doble vot parlamentari de la llei, en francès y en flandés.

En Begerem li contesta: Lo text no votat per les cambres, però sancionat per lo Rey, será oficial? Es evident que no. Y donchs, la esmena es la negació del projecte.

En Bara proposa una esmena segons la que 'l text flandés de les lleis, reials decrets y circulars no més podria ser invocat devant dels tribunals de les dues Flandes, de les províncies d'Anvers y del Limburg y del districte Louvain.

Un senador: ¿Y á Bruseles?

En Bara: La capital es de tothom.

En Begerem respon á En Bara que la seva esmena inauguraria la separació administrativa reprobada per En Dupont.

Després de parlar alguns altres senadors, se declara closa la discussió general.

Posada á votació la esmena d'En Le-Jeune es aprobada per 50 vots contra 47.

Se vota sobre la totalitat del projecte axis esmenat, y es aprobat per 51 vots contra 23 abstencions y 23 vots en contra.

Heusaquí 'l text de la llei votada, en lo referent á la discussió haguda:

Article 1.er—Tot decret reyal sancionant una llei contindrà, al costat del text adoptat per les Cambres, un text flandés de la llei.

La llei será promulgada en llengua francesa y en llengua flandesa.

Article 2.^{on}—La sanció y la promulgació de les lleis será feta de la manera següent: (Y posa en francès y en flandés, la fórmula d'encabessament y de la fi de les prescripcions legals).

Article 3.er—Les lleis, després de llur promulgació, serán insertades en lo *Moniteur*, text francès y text flandés costat per costat.

Son obligatòries en tot lo reyalme, etc.

Article 4.^{rt}—Los decrets reials se publicarán igualment per vies de lo *Moniteur*, text francès y text flandés, en lo mes de llur data.

Son obligatòries, etc.

Bèlgica.—En una gran reunió celebrada 'l passat diumenge á Anvers, fou acordada una protesta contra lo vot del Senat en la qüestió del projecte de Coremans-de Vriendt. La reunió otorgá un vot de gracies als senadors que's mostraren partidaris de la llei, y decidí dirigir á la Cambra una petició sollicitant que mantinga el projecte en sa integritat.

França.—Ab lo nom d'*Ecole Gaston Phébus*, s'ha constituït, de poch, una agrupació de poetes y escriptors del Bearn, Bigorre y Landes, propositantse fer revlurer la literatura dels *patois* del S. O. de la França.—Es lo president d'aquesta agrupació En Adrieu Planté, qui compta ab lo concurs d'En Labaig-Langlade, d'En P. Laffore, d'En Lalande y altres no menys coneguts en son pays.

Com á mostra de tan bona empresa han creat ja de bon comens una revista en la que anuncien pera molt aviat la celebració d'uns Jochs Florals.

Alemanya.—En la discussió haguda á primers d'aquest mes en lo Reichstag sobre el pressupost de la Cancelleria del imperi, va intervenirhi 'l diputat polonés Komierowski, plantentse de la conducta antipolonesa de les autoritats prussianes en les províncies ahon hi han pobladors de diferents orígens.

Lo príncep Hohenlohe, canceller del imperi, tracta, en sa resposta, de justificar el prussianisme, dient que la civilisació ha fet progressos en les parts poloneses del reyalme de Prussia, des de un segle ensá, es á dir, des de que son administrades per lo govern prussiá; y que aquests beneficis imposen certs devers als polonesos, qui han d'aprendre de considerarse enterament com á formant part del Estat prussiá.

Aquest fi, digué el príncep, no s' ha pas conseguit, per desgracia. Al contrari, s' está fent una mena de propaganda nacional per la que se fa una oposició sistemàtica al Estat prussià. La rahó d' Estat exigeix que 'l govern lluyti enèrgicament contra exa tendència per tots los medis de que disposi...

—Lo capellà Kuchly, diputat al Reichstag, s' ha dirigit al seus electors del districte de Château-Salins, demanant-los datos suficients pera que pugui presentar y defensar una proposició de ley encaminada á obligar als tribunals á valguerse de intérpretes, en les regions ahon se parlen llengues diferentes de la alemanya

Austria.—Segons contén los diaris está ja arreglada la avinensa entre 'l comte Badeni, President del Concell de Ministres y 'ls joves-txechs. Els pactes son, segons diuen, que 'ls joves txechs sostindran en lo Parlament al Ministeri, y aquest, en cambi, acordará la introducció de la llengua txeca com á oficial en totes les administracions y jurisdiccions de la Bohemia, de la Moravia y de la Silesia, y 'l nombrament d' un Txech pera 'l càrrech de Ministre ab cartera.

—Lo nou Alcalde de Praga, Podlipuy, del partit dels Joves-txechs, com saben nostres lectors, ha anat á Viena á fer una visita al Emperador. En llengua txeca doná á aquest les gracies d' haver confirmat la seva elecció, y l' Emperador, també en llengua txeca, li respongué parlantli de la satisfacció ab que feya la conexensa del nou Alcalde de Praga.

LLIBRES Y PERIÓDICHS

REVISTA GALLEGA. Corunya, 7 de Febrer. *El programa del carlismo.* Referintse á la *Acta política* divulgada per lo Marqués de Cerralbo, ne transcriu la part relativa al regionalisme y diu... *no aceptamos, no podemos aceptar lo que por la fraccion carlista se nos ofrece.* Explica les rahons d' aquest rebutjament, y, dirigintse als actuals elements de govern, els demana que *donguin* á les regions lo que altres les hi *oferexen*.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Dia 5.

Celebra lo «Centre Excursionista de Catalunya» la sessió inaugural ab un notable discurs del president D. Lluís M. Vidal, sobre «La Montanya catalana».

—Lo Sindicat de les Associacions de Propietaris de Barcelona y son Ensanxe envía un telegrama al Ministre de la Governació insistint en l' interés y necessitat que te pera la ciutat el que adquirí l' Ajuntament los planos de la reforma Baxeras.

—En la parroquia de la Bonanova, del vehí poble de Sant Gervasi de Cassolas, s' hi estableix una capella de música que segons diuen los diaris será dirigida per lo reputat mestre compositor D. Joseph M.ª Ballvé.

Dia 6.

La Associació Popular Regionalista celebra sa inaugural del present any, llegint lo discurs reglamentari son prenent, y estimat company nostre, D. Lluís Marsans.

Dia 7.

S' anuncia que ha sigut donada al llorejat escultor don Manuel Fuxá, després de brillants exercicis d' oposició, celebrats á Madrid, la plaça d' ajudant de professor de la classe de talla y escultura decorativa de la Escola de Belles-Arts d' aquesta ciutat.

Dia 8.

Comensen los alumnes de la assignatura de Farmacia práctica, dirigits per son catedratic lo Dr. D. Benet Torá, la serie d' excursions científiques del present curs, visitant lo laboratori microbiològic municipal á càrrech del Dr. Ferrán.

Dia 9.

Segons diuen los diaris, ha sigut nomenat pera representar als metges espanyols en lo Congrés de Moscou, lo distingit catedratic de la Facultat de Medicina de Barcelona D. Bartomeu Robert, qui está encarregat de redactar un dels discursos que s' han de llegir durant les tres ó quatre sessions que celebrará aquella assemblea mèdica.

Dia 10.

S' inaguren en l' «Ateneu Barcelonés» les conferencies catalanes del present curs. Es disertant nostre company D. Enrich Prat de la Riba, qui explica prefectament lo tema: «Lo fet de les nacionalitats.» Hi assisteix nombrosa concurrència.

Dia 11.

Arriba, venint de Calella, l' Arquebisbe de Tarragona qui ha de pendre part en la festa de Sta. Eulària que s' celebra en la Catedral lo dia següent.

Notes curioses.

Santa Agata. Lo Rey Martí l' *Humà* féu present á la capella del antich palau dels comtes-reys d' aquesta ciutat, d' una reliquia de tan valerosa mártir y de la pedra sobre la qual li foren tallats los pits. Ab aquest motiu nasqué entre los barcelonins una entusiasta devoció envers la Santa, donant per resultat la creació d' una confraria, la qual s' aná possessionant d' aquell temple á mesura que 'ls reys se 'n anaven despossehint, fins á esser anomenat Capella de Santa Agata, y com á tal reconegut á Roma, segons es de veure en un document pontifici del 1501.

Aquella associació piadosa en 1835 hagué de traslladar-se á Sant Jaume, arribant á un decandiment tal, que avuy ni es ombra de lo que fou. La capella reyal de Santa Agata ab tot y sos recorts inolvidables ha passat á esser Museu arqueològic després d' haver servit de magatzem y de taller d' escultura, y fortuna gran que tan preuhada joia del art catalá no s' haja enderrocat, conforme hi havia intents de ferho; la antiga imatge de la invicta verge, ha sigut substituïda per altra que, per més que sia mes artística, no te cap valor històric; aquella reliquia y aquella pedra en la qual hi havia lo sagell de la sanch de la heroyna cristiana, deuen haverse perdut ó estan molt amagades; lo culte no te la ostentació d' altres temps; les dames barcelonines ab sos marits ja no 's allisten á la confraria que tant havien distingit monarques il·lustres com l' emperador Carles V y ha caygut en complert desús aquella costum d' anar á buscar lo dia 5 de Febrer los confreres, confrereses y devots de Santa Agata, aquell panellet de pasta especial y de forma alusiva al martiri que 's repartia per los prohoms de la associació.

—*Dijous dels compares y de les comares.* Los dos dijous anteriors al anomenat *gras*, s' anomenaven lo primer dels *compares* y lo segon de les *comares*. De molt antich era costum que los qui durant l' any anterior havien sigut padrins en lo bateig d' algun infant, s' obsequiessen mutuament en aquestes dues diades. Axis es que en lo dijous dels *compares* los padrins feyen un regalo, *present*, á les padrines, y en lo vinent aquestes á aquells.

RAMÓN N. COMAS.